

**KATILIM BANKALARININ KREDİ KULLANANLAR AÇISINDAN
TERCİH EDİLMEME SEBEPLERİ: ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
AKADEMİSYENLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Turan ÖNDEŞ*
Abdurrahim ŞİMŞEK**
Serpil SUMER***

Alınış Tarihi: 12 Haziran 2018

Kabul Tarihi: 30 Temmuz 2018

Öz: Yapılan bu çalışmada amaç, fon ihtiyaçlarını karşılamak için bankalara başvuruda bulunan müşterilerin katılım bankalarını tercih etmeme nedenlerini araştırmaktır. Çalışmanın hedef kitlesi olarak Atatürk Üniversitesinde çalışmakta olan akademisyenler seçilmiştir. Hedef kitleye uygulanan anket tekniği ile veriler elde edilmiş ve elde edilen veriler SPSS programına kaydedilerek verilere frekans ve Ki-Kare analizleri uygulanmıştır. Analiz sonucunda katılımcıların verdikleri cevaplar ile bankacılık maliyeti, güven, müşterilerin katılım bankacılığı algıları arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın, kredi kullanan müşterilerin niçin katılım bankalarını tercih etmedikleri yönünde literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Finansman maliyetlerinin yüksek olması, ürün çeşitliliğinin yetersiz olması, doğrudan finansman ihtiyacının karşılanamaması, şube ve ATM sayılarındaki yetersizlikler katılım bankalarının tercih edilmeme sebeplerini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankaları, Tercih Edilmeme Sebepleri, Katılım Bankaları Fon Kullanırma Yöntemleri, Türkiye’de Katılım Bankaları

**REASONS FOR NOT PREFERENCE OF PARTICIPATION BANKS IN
TERMS OF CREDIT USERS: AN APPLICATION ON
ATATURK UNIVERSITY ACADEMICIANS**

Abstract: The aim of this study is to investigate the reasons why customers applying to banks to meet their funding needs do not choose participation banks. The academicians working at Ataturk University were selected as the sample of this research. The data obtained with survey were analysed by using Chi-square and frequency analysis. As a result of the findings, it was tried to examine the relationship among the variables of banking costs, trust and perception of customers' participation in banking. This study will contribute to the literature on why customers using credits do not prefer participation banks. High costs, direct credit unavailability, insufficient product variety, branches and ATMs are the reasons why Islamic banks are not preferred.

Keywords: Islamic Banks, Participation Banks, Non-Preferred Reasons, Financing Methods, Islamic Banks in Turkey

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

** Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

*** Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Bankacılık ve Finans Bölümü

I. Giriş

Toplumda yaşayan bireyler hem finansal ihtiyaçlarını karşılayacak hem de tasarruflarını değerlendirecek kurumlara ihtiyaç duyarlar. Ülkemiz ekonomisinin temelini oluşturan bankalar ise; fon ihtiyaç duyan taraflar ile fon fazlası olan tarafları bir araya getirmektedirler. Bankalar, 5411 sayılı kanun kapsamında fon toplayan, mevduat kabul eden ve toplanan fonları tüzel ve gerçek kişilere kullandıran kuruluşlardır. Türkiye’de mevduat, kalkınma ve yatırım bankacılığı gibi bankacılık türleri mevcuttur. Ülkemizde faaliyet gösteren bankacılığın bir türü de katılım bankacılığıdır. İslami prensipleri temel olarak kurulan katılım bankaları, fon kullanırken ve fonları değerlendirirken faizden uzak durmak isteyen müşterileri hedef kitle olarak almaktadır.

Son yıllarda hızla gelişen teknoloji sayesinde bankacılık sektörü hızlı bir gelişim kaydetti. Sektörde giderek artan rekabet ortamı karşısında bankalar mevcut müşterilerini kaybetmemeye ve potansiyel müşterileri de mevcut müşterileri arasına dâhil etmeye çalışmaktadırlar. Müşterilerin banka tercihlerini ise; bankaların sunduğu hizmet kalitesi, finansal ürünlerin çeşitliliği, işlem maliyetleri, banka çalışanlarının tutumu, müşterilerin dini inançları gibi pek çok faktör etkilemektedir (Taşkın vd. 2010: 11-13).

Bu çalışmanın amacı; bankalardan kredi kullanan tüketicilerin kredi kullanırken katılım bankalarını tercih etmemelerinin sebeplerini araştırmaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Atatürk Üniversitesinde görev yapan akademisyenlere kredi kullanma durumları, kredi kullanırken katılım bankalarını tercih edip etmemeleri ile alakalı sorulardan oluşan anket çalışması uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler SPSS programına kaydedilerek Ki-Kare ve frekans analizleri uygulanmış, çapraz tablolar oluşturulmuştur.

II. Literatür

Dünya çapında katılım bankacılığına olan ilgi son yıllarda giderek artmak ve artan bu ilgi karşısında katılım bankacılığı ile ilgili yapılan çalışmalara yansımaktadır.

Literatür incelendiğinde katılım bankalarının tercih edilme sebepleri, katılım bankasını kullanan müşterilerin memnuniyeti, katılım bankalarının diğer bankalarla karşılaştırılması, katılım bankalarının performans analizleri gibi birçok çalışma yapılmıştır. Katılım bankaları ile yapılan çalışmalarda genellikle katılım bankalarının tercih sebepleri araştırılmıştır. Bu çalışmanın katılım bankalarının tercih edilmeme sebeplerinin araştırılması bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Khan ve Mirakhor (1990), yaptıkları çalışmalarında İran ve Pakistan’daki İslami bankacılık sistemini karşılaştırmışlardır. İki ülkede uygulanan İslami bankacılığın korkulduğu gibi finansal sistemlerin çöküşüne yol açmadığı, İslami bankacılık sektörünün hızlı bir biçimde geliştiği, hükümete yönetim şeklinin bankacılık sistemini etkilediği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Erol vd. (1990), Ürdünlü banka müşterilerinin İslami ve geleneksel bankalara yönelik tutum, davranış ve banka müşterisi olmaları konusunda çalışma yapmış, döviz, emanet kasaları ve yolcu çeklerinin müşterilerin banka tercihlerini önemli derecede etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Naser vd. (1999), Ürdün'deki İslami bankacılık müşterilerinin farkındalık ve memnuniyetlerini ölçmeye yönelik bir çalışma yapmışlardır. Çalışmaya dahil olan müşterilerin İslami bankaların Murabaha, Mudaraba, Müşareke gibi bazı finansal ürünlerin farkında oldukları ancak finansal ürünlerle ilgilenmedikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Bley ve Kuehn (2004), Birleşik Arap Emirliği'ndeki Üniversite öğrencilerinin inanç, dil ve diğer bireysel değişkenler ile geleneksel ve İslami bankaların sundukları finansal hizmetlerin tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yaptıkları araştırmada öğrenciler arasında geleneksel bankalara ilişkin finansal kavramların İslami bankacılığa ait finansal kavramlardan daha fazla bilindiği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmaya dâhil olan öğrenciler arasında finans öğrencilerinin İslami bankacılıkla ilgili daha fazla bilgiye sahip oldukları ve İslami bankacılık sisteminin tercih edilmesinde dini inanç ve bilginin etkili olduğu sonucuna da ulaşmışlardır.

Rashid ve Hassan (2009), Bangladeş'teki banka müşterilerinin tercihleri ile demografik özellikler arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda banka müşterilerinin cinsiyet, medeni durum eğitim durumu vb. demografik özellikler dışında bankaların sundukları hizmet, güven gibi faktörlerin banka tercihlerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Mansour vd. (2010), İngiltere'de Müslüman ve Müslüman olmayan banka müşterilerin İslami banka tercihlerini araştırmışlardır. Çalışmaya dâhil olan müşterilerin banka tercihlerinde en önemli kriterlerin düşük işlem maliyeti ve dini hassasiyet olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Echhabi ve Olaniyi (2012), Malezya'daki banka müşterilerinin banka tercihlerini araştırmaya yönelik bir çalışma yapmışlardır. Müşteriler banka tercihlerinde İslami bankalar tarafından sunulan hizmetlerin kalitesinin ve dini inancın etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Özsoy vd. (2013), Bolu ilinde üç farklı katılım bankası müşterilerine anket yolu ile katılım bankacılığını tercih etme sebeplerine yönelik olarak bir çalışma yapmışlardır. Katılım bankası müşterilerinin katılım bankalarını tercih etmelerinde hizmet/ürün kalitesi, imaj ve güven, personel kalitesi, dini/çevresel motivasyonlar gibi faktörlerin etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kaytancı vd. (2014), Eskişehir ilinde katılım bankası müşterilerine yaptıkları alan çalışmasında müşterilerin bankacılık sistemini değerlendirmelerini araştırmışlardır. Katılım bankası müşterileri geleneksel bankaların İslami bankacılık yapmalarını olumlu bir şekilde değerlendirmişlerdir.

Toraman vd. (2015), İslami Bankacılık faaliyetlerine yönelik anket çalışması ile mevcut ve potansiyel banka müşterilerinin algısını ölçmeye çalışmışlardır. İslami Bankacılık faaliyetlerinin mevcut müşteriler tarafından yeterince bilinmediği ve potansiyel banka müşterilerinin de İslami Banka algılarının düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gençtürk ve Çobankaya (2015), Batı Akdeniz bölgesinde katılım bankacılığını kullananlar ve kullanamayanların İslami Bankacılık algılarını ölçmeye yönelik çalışma yapmışlardır. Çalışmada yapılan analiz sonucunda Katılım Bankacılığını kullanan müşterilerin katılım bankacılığını kullanmayan müşterilere göre daha olumlu değerlendirmeler yaptığı sonucuna ulaşmışlardır.

Kelleroğlu (2017), katılım bankacılığının ortaya çıkışından başlayarak günümüze kadar katılım bankacılığı alanında yaşanan küresel gelişmeleri yaptığı çalışmada incelemiştir. Katılım bankalarının tüm dünya genelinde hızlı bir şekilde ilerlediği ve sektörden aldığı payını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Anaç ve Kaya (2017), İstanbul'da faaliyet gösteren dört farklı katılım bankasının müşterilerine yaptıkları anketle banka müşterilerinin katılım bankalarını tercih etme sebeplerini araştırmışlardır. Müşterilerin demografik özellikleri ile katılım bankalarını tercihleri arasında ilişki bulmuşlardır. Katılım bankası hedef müşteri kitlesinin demografik özelliklerini analiz ederek, onların istek ve arzularına uygun ürün ve hizmet geliştirmeleri gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

III. Katılım Bankacılığı Sistemi ve Fon Kullandırma Yöntemleri

Katılım bankalarının ortaya çıkmasında etkili olan birçok sebep bulunmaktadır. Bu sebeplerin başında dini inanış gelmektedir. İslam dini faizin her türlüşünü yasaklamıştır. Faiz faktörü bireylerin tasarruflarını ülke ekonomisinin dışında tutmalarına sebep olmuştur. Katılım bankalarının faiz yerine kâr/zarara katılmayı esas alan sistemi, faiz faktöründen dolayı tasarruflarını atıl durumda bulunduran bireyler için bir alternatif oluşturmuştur. Katılım bankalarının ortaya çıkmasında etkili olan ikinci sebep siyasi sebeptir. Yönetim şekli şeriata dayanan ülkelerin ekonomisi de bundan etkilediği için şeriatla yönetilen ülkelerde faizsiz bankacılık sistemleri uygulanmaktadır. Diğer sebepler ise; ekonomik ve sosyal sebeplerdir. İslami ekonomi tam istihdamın ve refah ortamının olduğu bir ortamda bireylerin yaşamasını esas alır. Katılım bankacılığı sistemi bankacılık faaliyetlerini yerine getirirken İslam ekonomisinin üzerinde durduğu hususları dikkate alır.

“Artma, çoğalma” anlamına gelen faiz (riba) İslam dininde kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Katılım bankacılığı sisteminin temelinde de taraflar arasında yapılan her türlü işlemde faizsizlik prensibi vardır. Kısaca katılım bankacılığı, bankacılık kanununun 5411 sayılı kanunu çerçevesinde fon toplarken, fon kullandırırken ve diğer bankacılık faaliyetlerini yürütürken faizsizlik prensibini esas alan bankacılık türüdür. Katılım bankacılığı sisteminde

yapılan her türlü parasal işlem reel ekonomide bir mal veya hizmete karşılık gelir. Yapılan işlemler sonucu oluşan kâr veya zarar ise taraflar arasında paylaşılır.

Katılım bankaları fon toplarken kâra ve zarara katılmayı esas alıp; ortaklık, finansal kiralama ve ticaret gibi yöntemlerle fonları kullandıran bir bankacılık türü olup finansal sistemin tamamlayıcısı olarak faaliyetlerini sürdürürler.

Katılım bankaları reel ekonomiyi finanse ederek ülke ekonomisinin büyümesine katkı sağlamaktadır. Katılım bankaları fon toplama, fon kullandırma ve bankacılık işlemleri sonucu elde ettiği kazanç dolayısıyla Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV), Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi (KDV) öder. (Doğan, 2013: 176).

Katılım bankaları TL, USD, EUR bazında tasarruf sahiplerinden üç şekilde; cari hesap, katılma hesabı ve özel fon havuzu şeklinde fon toplarlar. Toplanan bu fonlar ise aşağıda sıralanan yöntemlerle kullanılırlar:

A. Murabaha (Maliyet Artı Kâr Marjlı Satış):

Bankanın müşterinin talebi üzerine satın aldığı bir malın üzerine belirli bir kâr payı eklenerek müşteriye satılmasına yönelik olarak oluşturulan sözleşmelerdir. (Mahmud, 2016:9). Bu yöntemin yaygın olarak kullanılmasının sebebi; müşteri ve banka arasında alım satım yapılırken oluşan fiyat şeffaflığıdır.

B. Mudaraba (Emek-Sermaye Ortaklığı) :

Mudaraba yönteminde taraflardan birinin sermayedar olarak parayı (sermayeyi), diğer tarafın (girişimci) ise bilgisini, emeğini ve tecrübesini ortaya koyduğu, yapılan işin sonucunda da oluşan kârın paylaşıldığı modeldir. Mudaraba yöntemi güvene dayalı bir iş (proje) modelidir. (Mahmud, 2016:7).

C. Müşareke (Sermaye Ortaklığı):

Tarafların sermayelerini ve emeklerini birlikte ortaya koydukları, daha sonra oluşan kârın önceden belirlenen oranlarda paylaşıldığı yöntemdir. Tarafların alacakları kâr oranları sermayeleri eşit olsa dahi farklı olabilir. Tarafların rızaları doğrultusunda kâr oranı belirlenir. (Kaya, 2013:50). Müşareke sürekli müşareke ve azalan müşareke olmak üzere ikiye ayrılır.

D. İcara (Finansal Kiralama):

Finansal kiralama (Leasing) olarak bilinen icara; mülkiyeti kiralayana ait olan malın, kullanım hakkının belirli bir süre zarfında ve kira karşılığında kiracıda olmasını içeren anlaşma türüdür. (Fidancı, 2011:21) Genellikle sermaye ve teknoloji gerektiren makine, teçhizat, bilgi işletim sistemleri gibi malların finansmanında kullanılan bir finansman tekniğidir.

E. Sukuk:

İslami sermaye piyasalarında en fazla talep gören ve en çok bilinen finansal araçların başında sukuk gelir. Sukuk ortaya çıktığı ilk zamanlarda “İslami Tahvil/Bono (Islamic Bond)” olarak adlandırılmıştır. Sukuk varlığa dayalı olarak çıkarılan senettir. Sukukta ticari bir varlık menkul kıymetleştirilir ve kira sertifikalarının sahiplerine elinde bulundurdukları sertifika oranında gelir kazanma hakkı verilir. Sukuk kira gelirine dayalı sabit getirili bir finansman yöntemidir. Sukukun çeşitli türleri vardır. Bunlar; icara sukuk, mudaraba sukuk, müşareke sukuk, murabaha sukuk, selem sukuk ve istisna sukukudur. (Yanpar, 2014: 215)

F. Selem ve İstisna:

Selem ileriye yönelik olarak yapılan bir alım-satım sözleşmesidir. Bu yöntemde; nakit ihtiyacı olan satıcı ileride üreteceği malı peşin bedelle üzerinde anlaşılan ileri bir tarihte alıcıya satması işlemidir. Üzerinde anlaşılan vade geldiğinde ise satıcı malın teslimini gerçekleştirir. (Kılınç,2014:64)

İstisna ise; bir alıcı ve satıcı arasında belli bir ürünün imal edilmesine yönelik olarak oluşturulan bir sözleşmedir. Bu yöntemin selemden farkı ödemenin vadeli olarak yapılabilmesi ve kesin bir teslim tarihinin bulunmamasıdır.

G. Karz-ı Hasen (Faizsiz Borç):

Katılım bankalarının projesi olan kişilere, müşterilere veya öğrencilere destek amaçlı olarak verdiği ve sadece anaparanın geri ödenmesinin istendiği yöntemdir. Bu yöntemde başvuruda bulunan kişinin gerçekten ihtiyaç sahibi olup olmadığı araştırılır. (Kaya, 2013: 58)

H. Tekafül (İslami Sigortacılık):

Belli bir risk grubu içindeki bireyler bir araya gelerek karşılaşılabilecek olası bir tehlikede oluşabilecek zararı en aza indirmek ya da bireylerin yaşantılarını etkilemeyecek bir biçimde hasarın giderilmesini sağlamaya yönelik olarak oluşturulmuş bir yöntemdir. (Yıldırım, 2014: 50) Tekafül sistemi dayanışmayı esas alır.

İ. Teverruk:

Nakit ihtiyacının karşılanması amacıyla bir şahıstan vadeli alınan bir malın peşin bedelle başka bir şahsa satılması işlemidir. (Sümer ve Onan, 2009: 301) Teverruk “Ters Murabaha” olarak da bilinmektedir.

J. Joala (Hizmet Satışı):

Joala yöntemi istisna yöntemine benzemektedir. Aralarındaki fark ise joala yönteminde mal yerine hizmet satışının yapılmasıdır. Satıcının ileri bir tarihte sunacağı bir hizmetin satışının önceden yapılmasını içeren bir sözleşmedir. (Kılınç, 2014: 65)

K. Wakala (Vekâlet):

Wakala acentelik sözleşmesine benzerdir. Yatırım amaçlı elinde parası olan kişilerin yatırım, alım ve satım yapması amacıyla başka kişilere vekâlet vermesini içeren yöntemdir.

IV. Türkiye’de Katılım Bankalarının Gelişim Süreci

1983 yılında Özel Finans Kurumu (ÖFK) olarak kurulan ve 2005 yılında ismi ‘Katılım Bankası’ olarak değiştirilen katılım bankaları yaklaşık otuz beş yıldır Türkiye’de faaliyet göstermektedir. Otuz beş yıllık bu süreçte yeni bankalar açılmış ve bazı bankaların da çeşitli sebeplerden ötürü faaliyetleri durdurulmuştur.

1984 yılında ilk olarak Albaraka Türk Katılım Bankası faaliyete başlamış daha sonra 1989 yılında Kuveyt Türk Katılım Bankası, 2005 yılında Family Finans ve Faisal Finans Özel Finans Kurumlarının birleşmesiyle Türkiye Finans Katılım Bankası, 2015 yılında ilk kamu sermayeli katılım bankası olan Ziraat Katılım Bankası ve 2017 yılında Vakıf Katılım Bankası faaliyete başlamıştır. Günümüzde Türkiye’de hali hazırda faaliyet göstermekte olan katılım bankalarının sayısı beştir. Bu bankaların üçü özel sermayeli, ikisi ise kamu sermayelidir. Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların listesi Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları

Banka İsimleri	Kuruluş Yılı	Şube Sayıları
Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	1984	219 Yurtiçi / 1 Yurtdışı
Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	1989	398 Yurtiçi / 1 Yurtdışı
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	2005	286 Yurtiçi / 1 Yurtdışı
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	2015	63 Yurtiçi
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	2017	63 Yurtiçi

Kaynak: <http://www.tkbb.org.tr/veri-seti> (Erişim Tarihi: 13.04.2018)

Bankacılık sektörü içinde katılım bankalarının yurtiçi toplam şube sayısı 1.029 yurtdışı toplam şube sayı 3 iken, sektördeki bankaların yurtiçi toplam şube sayısı 11.508 yurtdışı toplam şube sayısı 77’dir.

Katılım bankalarının bankacılık sektöründen aldıkları pay 2015 yılında % 5,1 iken bu oran 2018 yılı nisan ayında % 6,2 seviyesine çıkmıştır. Katılım bankalarının 2018 yılı itibari ile sektörden aldıkları pay Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründen Aldığı Pay

	Nisan 2018	Aralık 2017
1. Toplanan Fonda	6,2	6,1
2. Kullandırılan Fonda	5,0	5,0
3. Toplam Aktifte	4,9	4,9
4. Öz Varlıkta	3,7	3,8
5. Net Kârda	3,6	2,4

Kaynak: <http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar> (Erişim Tarihi:24.05.2018)

Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2017 yılı son çeyreği banka mukayese tablosu Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Katılım Bankalarının Banka Mukayese Tablosu

Finansal Başlıklar		Albaraka Türk	Kuveyt Türk	Türkiye Finans	Vakıf Katılım	Ziraat Katılım	2017 Q1-2016 Değişim
		2017 / Q4	2017 / Q4	2017 / Q4	2017 / Q4	2017 / Q4	
Toplanan Fonlar	TP	13.247.715	19.955.412	11.164.157	6.827.057	6.345.946	19%
	YP	12.062.125	19.901.988	10.866.339	3.261.357	3.678.649	37%
	Toplam	25.309.840	39.857.400	22.030.496	10.088.414	10.024.595	27%
Kullandırılan Fonlar*		24.680.290	37.923.358	26.071.453	9.671.218	11.730.935	26%
Tasfiye Olunacak Alacaklar (Net)		513.108	47.183	412.000	3.179	16.753	-20%
Tasfiye Olunacak Alacaklar (Brüt) / Kullandırılan Fonlar		4,9%	1,9%	5,4%	0,2%	0,3%	-
Toplam Aktif		36.229.077	57.123.095	39.080.897	13.210.145	14.350.143	20%
Öz Varlık		2.481.506	4.591.151	4.060.598	1.107.885	1.403.681	19%
Net Kâr		237.093	673.991	375.360	138.132	158.902	78%
Personel Sayısı		3.899	5.749	3.767	724	892	3%
Şube Sayısı		220	399	289	63	63	7%

* Finansal Kiralama Alacakları ve Reeskontlar dahildir. Sorunlu Alacaklar hariçtir.

Kaynak: <http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar>(Erişim Tarihi: 24.05.2018)

Katılım bankalarının toplam aktifleri 2016 yılına göre % 20 oranında, kullandırılan fonlar % 26 oranında, net kâr % 78 oranında, personel sayısı % 3 ve şube sayısı % 7 oranında artış göstermiştir.

V. Yöntem ve Analiz

A. Araştırmanın Amacı, Örneklem

Çalışmanın amacı, kredi kullanan bireylerin katılım bankalarını tercih etmeme sebeplerini belirlemektir.

Çalışmanın hedef kitlesi olarak Atatürk Üniversitesinde çalışmakta olan akademisyenler seçilmiştir. 2018 yılı itibari ile Atatürk Üniversitesinde görev yapan akademisyenlerin cinsiyete ve akademik unvana göre sayıları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Atatürk Üniversitesi Akademik Personel Sayısı

	Erkek	Kadın	Toplam
Profesör	464	90	554
Doçent	175	72	247
Doktor Öğretim Üyesi	365	245	610
Öğretim Görevlisi	190	98	288
Araştırma Görevlisi	451	416	867
TOPLAM	1645	921	2566

B. Veri Toplama Aracı ve Yöntemi

Araştırmada veriler mail sistemi üzerinden gönderilen anket yöntemi ile toplanmış olup söz konusu anket üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışmaya katılan öğretim elemanlarının cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları gibi demografik özellikleri ile banka ve kredi kullanma tercihleri ile ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümde, banka türleri, kâr payı ve faiz arasındaki algı, katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olup olmadığı ve katılım bankalarının İslami ölçütlere göre hareket edip etmediğinin belirlenmesi ile ilgili sorular yer almaktadır. Üçüncü bölüm ise geleneksel bankaları tercih eden bireylerin katılım bankalarını tercih etmeme sebepleri ile ilgili 5'li likert ölçeğine (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Karasızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum) göre hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır.

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra, elektronik ortamda oluşturulan anket üniversitede çalışmakta olan akademik personele e-mail yoluyla iletilmiştir. E-mail yoluyla gönderilen anketlerden 228 adedi cevaplanmıştır.

Yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen verilerin analizinde SPSS istatistik programından yararlanılmış ve program vasıtasıyla frekans, yüzde, çapraz tablolar gibi tanımlayıcı istatistikî yöntemler ile ki kare analizi kullanılmıştır.

VI. Bulgular

Çalışmamıza katılan öğretim elemanlarının demografik özellikleri ile kullanılan kredi ve banka türlerine ilişkin bazı özelliklere ait bulgular şöyledir.

Tablo 5: Öğretim Elemanlarının Demografik Özelliklerine Ait Bulgular

		N	%
Yaşınız	20-29	57	25,0
	30-39	110	48,2
	40-49	34	14,9
	50-59	26	11,4
	60+	1	0,4
	TOPLAM	228	100,0
Cinsiyetiniz	Erkek	151	66,2
	Kadın	77	33,8
	TOPLAM	228	100,0
Akademik unvan	Araştırma / Öğretim görevlisi	91	39,9
	Yardımcı Doçent	84	36,8
	Doçent	29	12,7
	Profesör	24	10,5
	TOPLAM	228	100,0
Medeni durum	Evli	83	36,4
	Bekâr	145	63,6
	TOPLAM	228	100,0

Çalışmamıza toplam 228 kişi katılmıştır. Anketi cevaplayan öğretim elemanlarının demografik özellikleri şöyledir: %25,4'ü 20-29 yaş aralığında, %48,2'si 30-39 yaş aralığında, %14,9'u 40-49 yaş aralığında, %11,4'ü 50-59 yaş aralığında, %0,4'ü 60 ve üzeri yaş aralığında, %66,2'si erkek %33,8'i bayan; %39,9'u Araştırma/öğretim görevlisi, %36,8 i Yardımcı Doçent, %12,7'si Doçent, %10,5'i Profesör; %36,4'ü Evli, %63,6'sı Bekardır.

Tablo 6: Kredi Kullanma Durumu ile İlgili Bulgular

		Hiç kredi kullandınız mı?		TOPLAM
		Evet	Hayır	
Akademik Unvan	Araştırma / Öğretim görevlisi	61	30	91
		67,0%	33,0%	100,0%
	Yardımcı Doçent	67	17	84
		79,8%	20,2%	100,0%
	Doçent	24	5	29
		82,8%	17,2%	100,0%
	Profesör	21	3	24
		87,5%	12,5%	100,0%
TOPLAM		173	55	228
		75,9%	24,1%	100,0%

Anketi cevaplayan 228 öğretim elemanının %75,9'u (173 kişi) kredi kullanmış, % 24,1'i (55 kişi) kredi kullanmamıştır. Kredi kullananların 61'i Araştırma/öğretim görevlisi,67'si Yardımcı Doçent, 24'ü Doçent, 21'i Profesördür.

Tablo 7: Kullanılan Kredi ve Banka Çeşitliliği ile İlgili Bulgular

Kredi türü	Banka Türü		TOPLAM
	Geleneksel	Katılım	
Taşıt	42	21	63
	66,7%	33,3%	100,0%
Konut	44	12	56
	78,6%	21,4%	100,0%
İhtiyaç	110	3	113
	97,3%	2,7%	100,0%
Diğer	7	2	9
	77,8%	22,2%	100,0%

Kredi çeşitliliği açısından en fazla ihtiyaç kredisinin, en az ise diğer kredilerin kullanıldığını görmekteyiz. Taşıt kredilerinin %66,7'si geleneksel bankalardan, %33,3'ü katılım bankalarından, konut kredilerinin %78,6'sı geleneksel bankalardan, %21,4'ü katılım bankalarından, ihtiyaç kredilerinin %97,3'ü geleneksel bankalardan, %2,7'si katılım bankalarından, diğer kredilerinin %77,8'i geleneksel bankalardan, %22,2'si katılım bankalarından kullanılmıştır. İhtiyaç kredilerinin fazla olması ve genellikle geleneksel bankalardan alınması bankamatik kartları vasıtasıyla bireylerin bankaya gitmeden avans alabilmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 8: Akademik Unvana Göre Tercih Edilen Banka Türü

Banka türü	Akademik Unvan				TOPLAM
	Araştırma / Öğretim görevlisi	Yardımcı Doçent	Doçent	Profesör	
Geleneksel	50	56	21	18	145
	34,5%	38,6%	14,5%	12,4%	100,0%
Katılım	80,6%	86,2%	80,8%	90,0%	83,8%
	12	9	5	2	28
	42,9%	32,1%	17,9%	7,1%	100,0%
	19,4%	13,8%	19,2%	10,0%	16,2%
TOPLAM	62	65	26	20	173
	35,8%	37,6%	15%	11,6%	100%

Tercih edilen banka türü açısından incelendiğinde kredi kullanan 173 kişiden 145'i (%83,8) geleneksel bankaları tercih etmekte iken 28'i (%16,2) katılım bankalarını tercih etmektedir. Geleneksel bankaları tercih eden öğretim elemanlarının %34,5'i Araştırma/öğretim görevlisi, %38,6'sı Yardımcı Doçent, %14,5'i Doçent, %12,4'ü Profesördür. Katılım bankaları tercih eden öğretim elemanlarının ise %42,9'u Araştırma/öğretim görevlisi, %32,1'i Yardımcı Doçent, %17,9'u Doçent, %7.1'i Profesördür.

Tablo 9: *Akademik Unvana Göre Tercih Edilen Kredi Türü*

	Akademik Unvan				TOPLAM
	Araştırma / Öğretim görevlisi	Yardımcı Doçent	Doçent	Profesör	
Taşıt	22	22	12	7	63
	34,9%	34,9%	19%	11,1%	100,0%
Konut	8	26	13	9	56
	14,3%	46,4%	23,2%	16,1%	100,0%
İhtiyaç	41	45	15	12	113
	36,3%	39,8%	13,3%	10,6%	100,0%
Diğer	4	5	0	0	9
	44,4%	55,6%			100,0%

Kredi türü açısından bakıldığında taşıt kredisi daha çok Araştırma / Öğretim görevlisi ve Yardımcı doçentler tarafından, konut kredileri daha çok yardımcı doçentler tarafından, ihtiyaç kredisi ise daha çok araştırma/öğretim görevlisi ve Yardımcı doçentler tarafından tercih edilmektedir. Diğer krediler ise sadece Araştırma/Öğretim görevlisi ve Yardımcı doçentler tarafından tercih edilmektedir.

Tablo 10: *Kredi Kullananların Katılım Bankalarını Araştırma Durumu*

Katılım bankalarını araştırdınız mı?	Akademik Unvan				TOPLAM
	Araştırma / Öğretim görevlisi	Yardımcı Doçent	Doçent	Profesör	
Hiç bakmadım	30	30	11	9	80
	37,5%	37,5%	13,8%	11,3%	46,2%
Araştırdım	31	37	13	12	93
	33,3%	39,8%	14,0%	12,9%	53,8%
TOPLAM	61	67	24	21	173

Kredi kullanan 173 kişinin 80'i (%46,2) kredi kullanma aşamasında katılım bankalarını hiç araştırmamış, 93 kişi ise (%53,8) araştırmıştır. Katılım bankalarını kredi kullanma aşamasında inceleyen ve hiç araştırmayanların sayıları yaklaşık olarak birbirlerine yakındır.

Tablo 11: *Katılım Bankalarını Araştıran Kişilerin Kredi Kullanma Aşamasında Banka Tercihleri*

BANKA TERCİHİ	KİŞİ SAYISI
Geleneksel	65
	69,9%
Katılım	28
	30,1%
Toplam	93
	100,0%

Kredi kullanmadan önce katılım bankalarını araştıran 93 kişi içerisinde sadece 28 kişi (%30,1) katılım bankalarını tercih ederken 65 kişi (%69,9) geleneksel bankaları tercih etmiştir. Katılım bankalarını tercih eden ile geleneksel bankaları tercih edenler arasında büyük bir fark vardır. Farkın nedenlerinin belirlenebilmesi amacıyla katılım bankalarını araştırıp katılım bankalarını tercih etmeyen bireylerin katılım bankalarını tercih etmeme sebeplerinin belirlenmesi amacıyla 7 soru sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplar şöyledir:

Tablo 12: *Katılım Bankalarını Araştırıp Tercih Etmeyen Kişilerin Katılım Bankasına Yönelik Algıları*

SORULAR	1*	2	3	4	5	TOPLAM
Katılım bankacılığı ürün ve hizmetleri hakkında yeterince bilgimin olmaması	3	14	10	25	12	64
	4,7%	21,9%	15,6%	39,1%	18,8%	100,0%
TOPLAM	26,6%			57,9%		
Katılım bankalarının şube ve ATM sayısının yetersiz olması	4	24	10	16	10	64
	6,2%	37,5%	15,6%	25,0%	15,6%	100,0%
TOPLAM	43,7%			40,6%		
Katılım bankalarının ürün çeşitliliğinin az olması	10	21	12	13	8	64
	15,6%	32,8%	18,8%	20,3%	12,5%	100,0%
TOPLAM	48,4%			32,8%		

Katılım bankalarının hizmet kalitesinin yetersiz olması	1	9	18	25	11	64
	1,6%	14,1%	28,1%	39,1%	17,2%	100,0%
TOPLAM	15,7%		56,3%			
Katılım bankalarının finansman maliyetlerinin yüksek olması	30	12	10	7	5	64
	46,9%	18,8%	15,6%	10,9%	7,8%	100,0%
TOPLAM	65,7%		18,7%			
Katılım bankalarını güvenilir bulmamam	7	11	17	24	5	64
	10,9%	17,2%	26,6%	37,5%	7,8%	100,0%
TOPLAM	28,1%		45,3%			
Geleneksel bankalardan kredi almak daha kolay olduğundan	12	19	16	6	11	64
	18,8%	29,7%	25%	9,4%	17,2%	100,0%
TOPLAM	48,5%		26,6%			

*1:Kesinlikle Katılıyorum, 2:Katılıyorum, 3:Kararsızım, 4:Katılmıyorum, 5:Kesinlikle Katılmıyorum

Katılım bankalarını araştırıp katılım bankalarını tercih etmeyen kişilerin katılım bankaları ile ilgili algıları daha iyi anlaşılması için kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum kategorileri ile kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum kategorileri birleştirilmiş ve toplam satırına yüzde toplamları alınmıştır. Verilen cevaplar incelendiğinde katılım bankalarının tercih edilmeme sebeplerinin içerisinde en yüksek oran %65,2 ile Katılım bankalarının finansman maliyetlerinin yüksek olması iken, ikinci sırada %%48,4 ile Katılım bankalarının ürün çeşitliliğinin az olması gelmektedir. Banka tercihinde katılmama oranlarına bakıldığında ise %57,9 ile Katılım bankacılığı ürün ve hizmetleri hakkında yeterince bilgimin olmaması ifadesi yer alırken, %56,3 ile Katılım bankalarının hizmet kalitesinin yetersiz olması gelmektedir. Yukarıdaki tabloyu şöyle özetleyebiliriz:

Katılım bankalarının tercih edilmeme aşamasında kriterlerin etkinlik durumları;

- Katılım bankalarının finansman maliyetlerinin yüksek olması %65,7
 - Geleneksel bankalardan kredi almak daha kolay olduğundan %48,5
 - Katılım bankalarının ürün çeşitliliğinin az olması %48,4
 - Katılım bankalarının şube ve ATM sayısının yetersiz olması %43,7
 - Katılım bankalarını güvenilir bulmamam %28,1
 - Ürün ve hizmetleri hakkında yeterince bilgimin olmaması %26,6
 - Katılım bankalarının hizmet kalitesinin yetersiz olması %15,7
- (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum toplam yüzdeleri)

Katılım bankalarının tercih edilmeme aşamasında kriterlerin etkili olmama durumları;

- Ürün ve hizmetleri hakkında yeterince bilginin olmaması %57,9
- Katılım bankalarının hizmet kalitesinin yetersiz olması %56,3
- Katılım bankalarını güvenilir bulmamam %45,3
- Katılım bankalarının şube ve ATM sayısının yetersiz olması %40,6
- Katılım bankalarının ürün çeşitliliğinin az olması %32,8
- Geleneksel bankalardan kredi almak daha kolay olduğundan %26,6
- Katılım bankalarının finansman maliyetlerinin yüksek olması %18,7
(kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum toplam yüzdeleri)

Tablo 13: Geleneksel Bankaları Kullanan Bireylerin Katılım Bankalarının İslami Ölçülere Göre Hareket Edip Etmediği Düşüncesi

Akademik Unvan	Katılım bankalarının İslami ölçülere göre hareket ettiğini düşünüyor musunuz?			TOPLAM
	Hayır	Fikrim yok	Evet	
Araştırma / Öğretim görevlisi	26	10	13	49
	53,1%	20,4%	26,5%	100,0%
	36,6%	25,0%	41,9%	34,5%
Yardımcı Doçent	28	13	15	56
	50,0%	23,2%	26,8%	100,0%
	39,4%	32,5%	48,4%	39,4%
Doçent	12	7	2	21
	57,1%	33,3%	9,5%	100,0%
	16,9%	17,5%	6,5%	14,8%
Profesör	5	10	1	16
	31,3%	62,5%	6,3%	100,0%
	7,0%	25,0%	3,2%	11,3%
TOPLAM	71	40	31	142
	50,0%	28,2%	21,8%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Geleneksel bankalardan kredi kullanmayı tercih eden kişilere katılım bankalarının İslami ölçülere göre hareket ettiğini düşünüyor musunuz? Sorusu sorulmuş ve 142 yanıt alınmıştır. Verilen cevaplara göre bireylerin %50 si katılım bankalarının İslami ölçülere göre hareket etmediğini düşünmekte iken %28,2 si fikir beyan etmemiş, %21,8 i ise İslami ölçülere göre hareket ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 14: Öğretim Görevlilerin Bankalar arası, Kâr Payı ve Faiz Arasındaki Fark Algıları ve Katılım Bankalarının Finans Sisteminde Gerekliliği ile İlgili Bakış Açıları

		Akademik Unvan				TOPL.
		1*	2	3	4	
Geleneksel ve Katılım Bankaları Arasında Fark Olduğunu Düşünüyor musunuz?	Evet	31	22	12	9	74
		36,0%	28,9%	44,4%	39,1%	34,9%
	Hayır	27	26	9	8	70
		31,4%	34,2%	33,3%	34,8%	33,0%
	Kısmen	19	20	5	6	50
22,1%		26,3%	18,5%	26,1%	23,6%	
Fikrim yok	9	8	1	0	18	
		10,5%	10,5%	3,7%	0,0%	8,5%
TOPLAM						212
Kar payı ve faiz arasında bir farkın olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	29	30	9	7	75
		33,7%	39,5%	33,3%	30,4%	35,4%
	Hayır	37	34	13	8	92
		43,0%	44,7%	48,1%	34,8%	43,4%
	Kısmen	11	11	4	6	32
12,8%		14,5%	14,8%	26,1%	15,1%	
Fikrim yok	9	1	1	2	13	
		10,5%	1,3%	3,7%	8,7%	6,1%
TOPLAM						212
Katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	34	30	15	10	89
		39,5%	39,5%	55,6%	43,5%	42,0%
	Hayır	22	14	6	3	45
		25,6%	18,4%	22,2%	13,0%	21,2%
	Kısmen	15	22	4	10	51
17,4%		28,9%	14,8%	43,5%	24,1%	
Fikrim yok	15	10	2	0	27	
		17,4%	13,2%	7,4%	0,0%	12,7%
TOPLAM						212

*1:Araştırma / Öğretim görevlisi, 2: Yardımcı Doçent, 3: Doçent, 4: Profesör,

Öğretim görevlilerinin Geleneksel ve Katılım Bankaları Arasında Fark Olduğunu Düşünüyor musunuz? sorusuna %34,9 u evet, %23,6 sı ise kısmen cevabını vermiş, %33 ü hayır derken, %8,5 in fikrim yok cevabını vermiş. Cevaplara göre evet ve hayır oranları birbirine yakındır.

Kar payı ve faiz arasında bir farkın olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna %35,4 ü evet, %15,1 i ise kısmen cevabını vermiş, %43,4 ü hayır derken, %6,1i fikrim yok cevabını vermiş. Cevaplara göre hayır oranı daha yüksektir.

Katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna %42 si evet, %21,2 si ise kısmen cevabını vermiş, %43,4 ü hayır derken, %12,7 si fikrim yok cevabını vermiş. Cevaplara göre hayır oranı daha yüksektir. Katılımcıların çoğunluğu katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 15: *Banka Tercihine İle Geleneksel ve Katılım Bankaları Arasında Fark Algısı*

Banka türü	Geleneksel ve katılım bankaları arasında fark olduğunu düşünüyor musunuz?				TOPLAM
	Evet	Hayır	Kısmen	Fikrim yok	
Geleneksel	39 26,9%	56 38,6%	36 24,8%	14 9,7%	145 100,0%
Katılım	14 50,0%	5 17,9%	9 32,1%	0 0,0%	28 100,0%
TOPLAM	53 30,6%	61 35,3%	45 26,0%	14 8,1%	173 100,0%

Anketimizde kredi kullanan 173 kişinin geleneksel ve katılım bankaları arasında fark algıları incelendiğinde geleneksel bankaları tercih edenlerin %26,9 u fark olduğunu belirtirken %38,6 sı fark olmadığını ifade etmektedir. Fikri olmayan %9,7 lik kesimde dahil edilince geleneksel bankaları tercih eden kişilerin toplam %48,3 ü fark olmadığını düşünüyor yada fark olup olmadığını bilmiyor. Bu da geleneksel bankaları kullanan kişilerin yaklaşık yarısının katılım ve geleneksel bankalar arasında bir şekilde fark olduğunu düşündüğünü diğer yarısının ise fark olmadığını düşündüğünü ya da bu konuda bilgisi bulunmadığını gösteriyor.

Tablo 16: *Banka Tercihine İle Kâr Payı ve Faiz Arasında Fark Algısı*

Banka türü	Kar payı ve faiz arasında bir farkın olduğunu düşünüyor musunuz?				TOPLAM
	Evet	Hayır	Kısmen	Fikrim yok	
Geleneksel	41 28,3%	72 49,7%	24 16,6%	8 5,5%	145 100,0%
Katılım	15 53,6%	9 32,1%	2 7,1%	2 7,1%	28 100,0%
TOPLAM	56 32,4%	81 46,8%	26 15,0%	10 5,8%	173 100,0%

Anketimizde kredi kullanan 173 kişinin kar payı ve faiz arasında fark algıları incelendiğinde geleneksel bankaları tercih edenlerin %28,3 ü fark olduğunu belirtirken %49,7 si fark olmadığını ifade etmektedir. Fikri olmayan %5,5 lik kesimde dahil edilince geleneksel bankaları tercih eden kişilerin toplam %55,2 si kar payı ve faiz arasında fark olmadığını düşünüyor yada fark olup olmadığını hakkında bilgi sahibi değil. Bu da geleneksel bankaları kullanan kişilerin yarısından daha fazlasının kar payı ve faiz arasında fark olmadığını düşündüğünü ya da bilgi sahibi olmadıklarını gösteriyor. Katılım bankalarını tercih edenler arasında ise %53,6 lık kesim evet fark vardır cevabı verirken, %7,1 i kısmen fark vardır cevabı vermektedir. Toplamda ankete katılanların %60,7 si bir şekilde faiz ve kar payı arasında fark olduğunu düşünmektedir. Yaklaşık %40 ı ise fark olmadığını düşünen ve ya bu konuda bilgi sahibi olmayanlardan oluşmaktadır.

Tablo 17: *Banka Tercih ile Katılım Bankalarının Finans Sistemindeki Gereklilik Algısı*

Banka türü	Katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?				TOPLAM
	Evet	Hayır	Kısmen	Fikrim yok	
Geleneksel	58 40,0%	35 24,1%	32 22,1%	20 13,8%	145 100,0%
Katılım	13 46,4%	4 14,3%	10 35,7%	1 3,6%	28 100,0%
TOPLAM	71 41,0%	39 22,5%	42 24,3%	21 12,1%	173 100,0%

Geleneksel bankaları tercih eden %40 ı katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu belirtirken %22,1i kısmen fark olduğunu ifade etmektedir. Toplamda geleneksel bankaları tercih edenlerin %62,1 i katılım bankalarının finans sisteminde bir şekilde gerekli olduğunu ifade etmektedir. Katılım bankalarını tercih edenler arasında bu oran ise %82 civarındadır.

Tablo 18: *Banka Tercih ile Geleneksel ve Katılım Bankaları Arasında Fark Olduğunu Düşünenler Arasındaki Ki Kare Testi*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	10,145 ^a	3	,017
LikelihoodRatio	12,354	3	,006
Linear-by-LinearAssociation	3,278	1	,070
N of ValidCases	173		

Geleneksel ve katılım bankaları arasında fark olup olmadığını düşünenler ile banka tercihi arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Ki Kare testi uygulanmıştır.

Hipotezler:

- H0: geleneksel ve katılım bankaları arasındaki fark algısı ile banka tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

- H1: geleneksel ve katılım bankaları arasındaki fark algısı ile banka tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Cevap seçenekleri ölçekli olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki için Linear-by-Linear Association değerini ($P=0,070$) dikkate alınacaktır. $P=0,070 > 0,05$ olduğu için H0 hipotezi reddedilemez. Yapılan analizle geleneksel ve katılım bankası arasında fark olduğunun düşünülmesi ile banka tercihi arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo19: Banka Tercihi İle Kâr Payı Ve Faiz Arasında Fark Olduğunu Düşünenler Arasındaki Ki Kare Testi

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	7,666 ^a	3	,053
LikelihoodRatio	7,477	3	,058
Linear-by-LinearAssociation	3,289	1	,070
N of ValidCases	173		

Hipotezler:

- H0: Kâr payı ve faiz arasındaki fark algısı ile banka tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

- H1: Kâr payı ve faiz arasındaki fark algısı ile banka tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Kâr payı ve faiz arasında fark olup olmadığını düşünenler ile banka tercihi arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Ki Kare testinin sonucunda Linear-by-Linear Association değeri ($P=0,070$) dikkate alındığında $0,070 > 0,05$ olduğu için H0 hipotezi reddedilemez ve kar payı ile faiz arasında fark olduğunun düşünülmesi ve banka tercihi arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkar.

Tablo 20: *Banka Tercihi ile Katılım Bankalarının Finans Sisteminde Gerekli Olduğunu Düşünenler Arasındaki Ki Kare Testi*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	5,067 ^a	3	,167
LikelihoodRatio	5,643	3	,130
Linear-by-LinearAssociation	,360	1	,548
N of ValidCases	173		

Hipotezler:

- H0: Katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu düşünenler ile banka tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H1: Katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu düşünenler ile banka tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu düşünenler ile banka tercihi arasında anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Ki Kare testinin sonucunda Linear-by-LinearAssociation değeri ($P=0,548$) dikkate alındığında $P>0,05$ olduğu için H0 hipotezi reddedilemez ve katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunun düşünülmesi ve banka tercihi arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkar.

VII. Sonuç

Geleneksel bankalardan kredi kullanan bireylerin katılım bankalarını tercih etmeme nedenleri ile ilgili Atatürk Üniversitesi akademisyenleri üzerine yapılan araştırma mail yolu ile akademisyenlere ulaştırılmıştır. Gönderilen maile 228 cevap gelmiş ve bu cevaplar SPSS programına girilerek analiz edilmiştir.

Toplam 228 kişiden 173 kişi kredi kullandığını, 55 kişi ise kredi kullanmadığını bildirmiştir. Kredi kullanan 173 kişinin 145 i geleneksel bankaları tercih ederken sadece 28 i katılım bankalarını tercih etmektedir.

Kredi kullanım oranları incelendiğinde akademik unvanın artması ile kredi kullanma oranları arasında doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırma / Öğretim görevlilerinin %67 si, Yardımcı Doçentlerin %79,8 i, Doçentlerin %82,8 i Profesörlerin %87,5 i kredi kullanmaktadır.

Akademisyenlerin yaklaşık %84 geleneksel bankaları tercih ederken sadece %16 sı katılım bankalarını tercih etmektedir. Akademik unvana göre incelendiğinde ise Araştırma / Öğretim görevlilerinin %80,6 sı, Yardımcı Doçentlerin %86,2 si, Doçentlerin %80,8 i Profesörlerin %90 ı geleneksel bankaları kullanmaktadır.

Araştırmamıza katılan kişilerin kullandıkları kredi türlerine baktığımızda 113 ihtiyaç kredisi, 63 taşıt kredisi, 56 konut kredisi ve 9 diğer kredilerin kullanıldığını görmekteyiz.

Kullanılan kredilerin banka türleri incelendiğinde ihtiyaç kredilerinin %97,3 ü, taşıt kredilerinin %66,7 si, konut kredilerinin %78,6 sı, diğer kredilerin ise %77,8 i geleneksel bankalardan kullanılmıştır.

Kredi kullanan kişilerin 93 ü (%53,8) kredi kullanma aşamasında katılım bankaları incelemiş, 80 kişi (%46,2) ise katılım bankalarını hiç incelememiştir. Bireylerin %46,2 sinin kredi kullanma aşamasında katılım bankalarını incelememiş olması katılım bankalarının kendilerini tanıtmada hususunda sıkıntılarının olduğunu göstermektedir.

Katılım bankalarını araştıran 93 kişi içerisinde sadece 28 kişi katılım bankalarını tercih ederken, 65 kişi katılım bankalarını tercih etmemiştir. Katılım bankalarını araştırıp tercih etmeme oranı %70 civarındadır. Katılım bankalarının kendilerine gelen müşterilerinin %70 ini geleneksel bankalara kaptırmaları, katılım bankalarının kendilerini tanıtmada sorunlarının yanında müşterilerinin ihtiyaçlarına yeterince cevap veremediklerini de göstermektedir.

Katılım bankalarının müşteri kaybı incelendiğinde toplam kredi kullanan 145 kişinin sadece 28 i katılım bankalarını tercih etmiş kalını geleneksel bankaları tercih etmiştir. Oranlar incelendiğinde katılım bankaları kredi müşterilerinin sadece % 19 unun tercih ettiği ortaya çıkmaktadır. Bu da katılım bankalarının bireysel müşterilerin % 80 ine hitap edemediklerini, rekabet açısından geleneksel bankalardan geri kaldıklarını göstermektedir.

Faiz ve kar payı arasında fark olup olmadığı sorusuna evet diyenlerin %73,2 sinin, evet ve kısmen cevabı verenlerin toplamının ise %79,3 ünün kredi tercihlerini geleneksel bankalardan kullanması bireylerin dini algılarının banka tercihlerinde çok önemli olmadığını göstermektedir. Bu da katılım bankalarının müşteri sayılarını arttırabilmesi ve geleneksel bankalarla rekabet edebilmesi için diğer kriterler açısından da kendilerini geliştirmeleri gerektiğini göstermektedir.

Katılım bankalarını araştırıp geleneksel bankaları tercih eden bireylerin katılım bankalarını tercih etmeme sebepleri incelendiğinde ise en büyük nedenin % 65,7 oranı ile Katılım bankalarının finansman maliyetlerinin yüksek olmasının geldiği görülmektedir. Bunu % 48,5 ile geleneksel bankalardan kredi alınmasının daha kolay olması, %48,4 ile katılım bankalarının ürün çeşitliliğinin az olması, % 43,7 ile katılım bankalarının şube ve ATM sayısının yetersiz olması, %28,1 ile katılım bankalarını güvenilir bulunmaması, %26,6 ile katılım bankacılığı ürün ve hizmetleri hakkında yeterince bilgi sahibi olunmaması, %15,7 ile katılım bankalarının hizmet kalitesinin yetersiz olması izlenmektedir.

Bu oranlara göre katılım bankalarının geleneksel bankalarla rekabet edebilmesi için en öncelikli olarak maliyetlerini düşürmeli, müşterilerinin finans ihtiyaçlarının karşılanması aşamasında kolaylıklar sağlamalı, ürün çeşitliliklerini arttırmalıdır.

Ayrıca katılım bankaları ATM ve şube sayılarını da arttırmaları gerekmektedir. Çünkü veriler bize şube sayısı ile toplanan fon ve net karlılığın doğru orantılı olduğunu göstermektedir.

Katılım bankaları geleneksel bankaları tercih eden bireysel müşterilerinin kendileri hakkında oransal olarak azda olsa olumsuz düşüncelerini değiştirmeli, kendilerini daha iyi ifade etmeli ve tanıtılmalıdır.

Diğer taraftan kullanılan kredilerin ağırlıklı olarak tüketici kredilerinden oluşması ve bu kredilerinde genelde bankamatikler aracılığı ile direkt alınması ve katılım bankalarının bu tür kredileri müşterilerine doğrudan sunmaması katılım bankalarının müşteri sayısını azaltmaktadır. Ancak diğer kredi türlerini kullanan bireylerin çoğunluğunun yine geleneksel bankaları tercih etmesi katılım bankalarının rekabet açısından zayıf olduğunu göstermektedir.

Katılım bankalarının İslami ölçülere göre hareket ettiğini düşünüyor musunuz? Sorusuna geleneksel bankaları tercih etmiş katılımcıların %50 si katılım bankalarının İslami ölçülere göre hareket ettiğini düşünmezken, %28,2 si fikirlerinin olmadığını beyan etmiştir. Bu da yine katılım bankalarının kendilerini tanıtımda yetersiz olduğunu göstermektedir.

Araştırmamıza katılan ve kredi kullanan 212 bireyin 74'ü katılım bankaları ile geleneksel bankalar arasında fark olduğunu, 50'si kısmen fark olduğunu, 70'i fark olmadığını, 18'i ise fikirlerinin olmadığını beyan etmiştir.

Araştırmamıza katılan ve kredi kullanan 212 bireyin 75 i kar payı ile faiz arasında fark olduğunu, 32 si kısmen fark olduğunu, 92 si fark olmadığını, 13 ü ise fikirlerinin olmadığını beyan etmiştir.

Araştırmamıza katılan ve kredi kullanan 212 bireyin 89 u katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunu, 51 kişi kısmen gerekli olduğunu, 45 kişi gerekli olmadığını, 27 kişi ise fikirlerinin olmadığını beyan etmiştir.

Yapılan Ki Kare analizlerine göre banka tercihleri ile geleneksel ve katılım bankaları arasında fark algısı, faiz ve kâr payı arasındaki fark algısı ve katılım bankalarının finans sisteminde gerekli olduğunun düşünülmesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır.

Kaynaklar

- Anaç, T., Kaya, F., (2017) Bireysel Müşterilerin Katılım Bankacılığını Tercih. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 145.
- Bley, J.,&Kuehn, K. (2004). Conventional versus Islamic finance: student knowled geand perception in the United Arab Emirates. *International journal of Islamic financial services*, 5(4), 17-30.
- Doğan, M. (2013). Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*,175- 188.

- Echchabi, A., & Nafiu Olaniyi, O. (2012). Malaysian consumers' preferences for Islamic banking attributes. *International journal of socialemconomics*, 39(11), 859-874.
- Erol, C., Kaynak, E., & Radi, E. B. (1990). Conventional and Islamic banks: patron age behaviour of Jordanian customers. *International Journal of Bank Marketing*, 8(4), 25-35.
- Fidancı, H. A. (2011), *Katılım Bankalarının Türkiye'deki Gelişimi ve Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi), Kahraman Maraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gençtürk, M., & Çobankaya, F. T. (2015). Katılım Bankalarının Batı Akdeniz Bölgesindeki Farkındalık Düzeyinin Tespiti. *Bankacılar Dergisi*, 93, 82-105.
- Karakaya, Aykut ve Karamustafa, Osman (2004), "Bankalarda Teknoloji Yoğun Finansal Ürünlerin Kullanılmasında Müşteri Özelliklerinin Rolü" [The Role of Customer Features on the use of Technology Intensive Financial Products in Banks], *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 38:1-6
- Kaya, R. (2013), *Türk Bankacılık Sisteminde Katılım Bankalarının Tercih Nedenleri ve Bir Araştırma* (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Kaytancı, B. G., Ergeç, E. H., & Toprak, M. (2013). Katılım bankası müşterilerinde bankacılık ürün ve hizmetlerine yönelik memnuniyet: Türkiye örneği. In *International Conference on Eurasian Economies* (801-811).
- Kelleroğlu, F.(2017) Katılım Bankacılığı Alanında Yaşanan Küresel Gelişmeler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 157-172.
- Khan, M. S., & Mirakhor, A. (1990). Islamic banking: Experiences in the Islamic Republic of Iran and in Pakistan. *Economic Development and Cultural Change*, 38(2), 353-375
- Kılınç, Ö. F. (2014), *Türkiye'de Katılım Bankacılığı ve Müşteri Tercih Kriterleri Üzerine Bir Uygulama: Isparta İli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mahmud, F., L. (2016). *Türkiye'de Müşterilerin Katılım Bankacılığını Tercih Etme Nedenleri* (Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mansour, W., Ben Abdelhamid, M., Masood, O., & Niazi, G. S. K. (2010). Islamic banking and customers' preferences: the case of the UK. *Qualitative Research in Financial Markets*, 2(3), 185-199.

- Naser, K., Jamal, A., & Al-Khatib, K. (1999). Islamic banking: a study of customer satisfaction and preferences in Jordan. *International journal of bank marketing*, 17(3), 135-151.
- Okumuş, H. Şaduman (2005), "Interest-Free Banking in Turkey: A Study of Customer Satisfaction and Bank Selection Criteria", *Journal of Economic Cooperation*, 26(4): 51-86.
- Özsoy, İ., Görmez, B., & Mekik, S. (2013). Türkiye’de katılım bankalarının tercih edilme sebepleri: Ampirik bir tetkik. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 187-206.
- Rashid, M., & Hassan, M. K. (2009). Customer demographic affecting bank selection criteria, preference, and market segmentation: study on domestic Islamic banks in Bangladesh. *International journal of Business and Management*, 4(6), 131.
- Sümer, G., Onan, F. Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 296-308.
- Taşkın, Ç., Akat, Ö., & Erol, Z. (2010). Tüketicilerin Banka Tercihini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Bursa’da Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10(3),11-22.
- Toraman, C., Ata, H. A., & Buğan, M. F. (2015). İslami Bankacılık Faaliyetlerine Yönelik Müşteri algısı Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(4), 761-779.
- Yanpar, A. (2015). İslami Finans İlkeler, Araçlar ve Kurumlar. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Yıldırım, İ., (2014), Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 49-58.